

Nə işə «Sevil»-i jazdı, qurtardı. Sonra səhərə kəçdyk, əsəri teatra verdi. Bir az vaqt keçəndən sonra dedi:

— Sona bilirsən nə var? Gərək cadranı atasan.

Mən başladım ki:

— Jox, mən cadrasız hec gözə bilmərəm, rajonumuz xarabdır.

Çəfər iərb zarafat, iərb ciddi dedi:

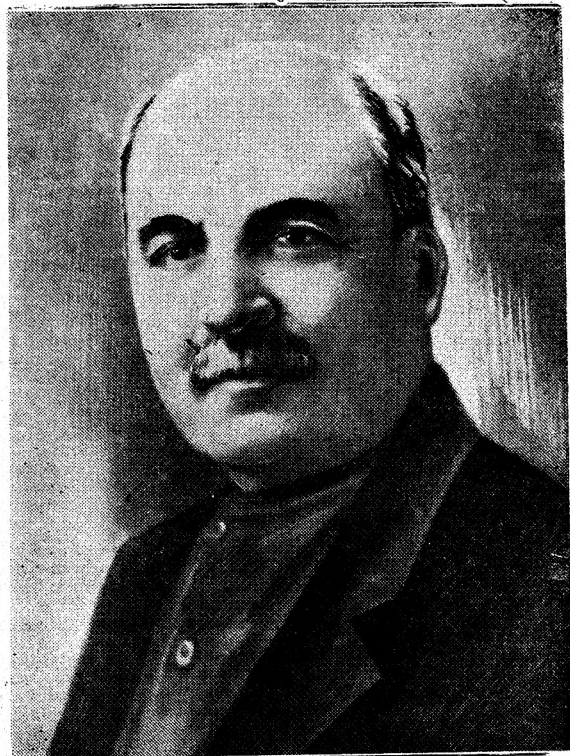
— Mən daha eləjə bilmərəm ki, camaata dejim, cadranı atın, deyəriər balam gət joldaşınyn cadrasın at, sonra əsər jaz.

Səhər qəzetci qəzet gətirəndə gördüm ki, şakilim qəzetdə cəxəb. Çəfər dedi:

— Göryrsən ki, özün jazmışan: «Cadranı atıram». Özün bil ertırsən ört.

Mən və vaçsə cadramız «Sevil» əsəri jazılan il gətyrmısyk.

Bugyn «Sevil»in 10 illji sərgisini gərəndə «Sevil»-i Çəfərin neçə jazdıqı sir lenta kimi gəzymyn qavaqında kecir.

ÇƏLİL MƏMMƏDQULUZADƏ (Molla Nəsrəddin)

Çəlif Məmmədquluzadənin feljetonları

NIJƏ MƏNİ DƏJYRSYNYZ?

Aj mollalar, niyə məni dəjyrsynyuz? Olmaja mənədən qorxursunuz? Olmaja qorxursunuz ki, əjilib camaatın qulaqına bir necə söz pəşəldajam, bir necə mətləblərdən aqalı edəm?

Olmaja qorxursunuz ki, məcmuəmin vəərəqlərini nöqərlər samavar alyşşəy edə-edə və səkillərini uşaqlar oınada oınada axırda camaat qozuny acbə nə'zi işlərdən xəbərdar ola?

Olmaja siz başa dşyrsynyuz ki, bir məmləkətdə iki padşah və bir əsrədə iki molla ola bilməz: ja molla Xəs-rəddin, ja Molla Nəs-rəddin.

Hec eji joxdur, dəjynyz, amma bunu da biliniz ej mollalar ki, gyn-lər dolanar, sular axar, zamana təzələnər və axırda jətim-jesir və kecal-kycəl qardaşların dostu ilə dşymənini tan-lybzə haman joqun dəjənəkləri sizin əlinizdən alar və başlar... dalışşy de-mirəm.

Və bu da o vaxt ola bilər ki, kecal, tumancaq və bənyəly, bit və sirkəli qardaşların siz ilə mənim təfəvity-my başa dşyrlər. Hərəncəy ki, siz də mollasız və mən də mollajam, və ləkin bizim aramızda bir balaca fərq var. Baş aqırsız da olur. Amma bu barədə bir necə söz deməji lazıym gəyrgəm.

Bizim təfəvitymyz bir necə qism-dir:

Əvvəla:—Mən molla ola-ola mysəl-man qardaşlarımıza və'z edən vaxt de-jirəm: bir allaha sitajis edin, bir də peyğəmbərə və imanlara itaət edin. Amma siz dejirsiniz:

—Allaha da sitajis edin, peyğəmbərə də, imanlara da, mollalara da, dərvis-lərə də, ilan oınadanlara da, fala bə-xan, tas quran, dua jazan, çadukyn, hənzad, əçinnə, kəllə, dimnə, səjtan, div, myrrix, syrrix, tyrrix, amax, sa-san, kyfə qurdu, məqəmə, mozalən— bunların cymləsinə sitajis edin.

Kinçi:—Mən də mollajam, siz, də molla. Amma mən mysəlman qardaş-lara dejirəm: ej mysəlmanlar qozuny-zy acbənz mənə baxınsız, amma siz mollalar dejirsiniz, ej mysəlmanlar, qozunyzy jumuuz mənə baxınsız.

Ycuncy:—Mən bir mysəlman uşağ-kycedə gərəndə dejirəm:

— Bala, burnunun fırtlyqəly sil.

Və haman uşaq arxalyqəly söl qo-lu ilə başlajar burnunu silməyə.

Amma siz mollalar haman uşağ gə-rəndə dejirsiniz:

— Gedə qırsımal qac atana de ki, və'də elədijini bugün gəndərməsə, bir elə bəd dua oxuram ki, jerdijni jerdə dəsə dənər.

Dördüncy:—Mən də mollajam, siz də mollasınız. Amma bir balaca təfəvity-myz budur ki, mən hec olmasa bir parca qalyın kaqyz ystə bir necə nə-qəyl-nuqul jazbz ilan-qurbaqa səkilli cəkirəm və pəljajıram, mysəlmanlara ki, oqul-uşaq səkillərə baxbz gylsyn-lər və nöqərlər kaqyzbz əlyşq edib əsanlyq ilə ocağə jəndərsınalar. Amma siz mollalar dejirsiniz:

— Uşaqların da canı çəlmənəm, nə-krərləri da.

Siz mollalar dejirsiniz:

Millət necə tarac olur olsun, nə isim var? Dşymənlərə məhtac olur olsun nə isim var? Oj mən tox olum, əzgələr ilə nədi kağım Dşnyavy çahan aç olur olsun, nə isim var?

—oOo—

Səs salma jatanlar əjələr qoj hələ jatsın! Jatınslarə razə dejləm kimsə ojatşyn. Tək-tək əjylan varsa da haq dadşma catsyn! Mən salim olum, cymlə çahan natsa da bətsyn. Millət necə tarac olur olsun, nə isim var? Dşymənlərə məhtac olur olsun, nə isim var?

—oOo—

Salma jadəma səhəti—tarixi-çahans! Əjilimi-səlfədən demə sez bir də flans! Hal isə gətyr meil əjilim dolmans, nans! Mystəqəbli gərmək nə gərək emrydy fani, Millət necə tarac olur olsun, nə isim var? Dşymənlərə məhtac olur olsun, nə isim var?

—oOo—

Əvladi-vətən qoj hələ avara dolansyn, Cirkəbi-safələtə əli, başv bulansyn, Dul ovrat isə sailə olsun oda jansyn Ancaq mənim avazəji-sə'nim ucalansyn, Millət necə tarac olur olsun, nə isim var? Dşymənlərə məhtac olur olsun, nə isim var?

—oOo—

Hər millət edir səfheji - dşnyada tərəqqi, Əjlər hərə bir mənzili - mə'vada tərəqqi, Jorqan - dəşəjimdə dşyş gər jada tərəqqi, Biz də edərlik ələmi-rə'jada tərəqqi, Millət necə tarac olur olsun, nə isim var? Dşymənlərə məhtac olur olsun, nə isim var?

*) Sabirdəndir.

28 aprel 1906 il.
„Molla Nəs-rəddin“ zurnaly № 4.

Q I O Q I O L

Bu axır vaxtlarda çəmi mysəlman qəzətlərində mysəlman qardaşların qozunyə bir belə söz sataşsə: «Qoqol».

İndi mysəlman qardaşlar oxujub bil-dilər ki, «Qoqol» bir məşhur rus ja-zıcsəlyənin ədəbdır. Bildilər ki, bu ja-zıcsə lyz il bundan irəli anadan olub, bildilər ki, məzhəkənovislikdə bu səx-sə vərəbər Rusijada hələ bir kas ta-rəlyməlyb, bildilər ki, «Qoqolun» xid-məti rus mətuəatına və rus millətinə o dərəçədə olub ki, mərhumun doqul-

maqəlyni jyz ilijini Rusijada kəndlər-də də muziklər əşidiblər. İndi da mənim fikrimə bir belə sej gəlir: söz jox, Kəcərli çapanlarlymın acşv və mə'nəly məqələlərindən, Əziz çapanlarlymın şirin tərcümələrindən və qeji jəzcsəlyərməlyz «Qoqol» vərəşində verdikləri mə'lumatdan oxucula-rmızy həmin jazıcsəly bir növ təmbəly- və bəlkə jaxsə təmbəlylər.

Amma mən bunu istəjirəm deym ki, jəno bunnula belə jəni bu jazı-pozu-

ların varlığı ilə rus dilini bilməyən oxucularımız indi hələ jənə bilmirlər ki, bu jazyçymın adı nədir.

Məsələn: jazyçylarımız jazyçılar «Qoçol» və elə xəjal eləjirlər ki, bu sozy çəmi mysəlmanlar o çyr oxujaçaq, nəçə ki, mərlumun elə əslı adıdır.

Demək, məqalə sahiblərimiz birçə seji jaddan çyxardılar, birçə bunu jaddan çyxardılar ki, «Qoçolun» barəsində jazyçyların məqalənin başında gərəç bir belə «Xəbərdarlıq» elijədlər ki, «Ej mysəlman qardaşlar, jyz il mundan qabaç Rusijada bir səxs anadan olub və rus mə'murlarının barəsində bir elə «qomedija jazyç ki, onu indi də adam oxujanda elə bilir ki, Naxçivana, Səsoje və bytyn Qafqas kəndlərinə və naləçə şəhərlərə hokumət tərəfindən «revizor» gəlir».

Qərəz, sozym burada dejil.

Mən dejirəm ki, məqalə sahibləri bu səzlərdən qabaç gərəç çamaata deyədlər ki, «aj mysəlman qardaşlar, bu ədəbin barəsində mən sizə cox söz jazyç bilərəm, amma...

★

TIFLIS 7 APREL

Sizi dejiç gəlmişəm, ej mənim mysəlman qardaşlarım! O kəsləri dejiç gəlmişəm ki, mənim səhəətimi xoşləməjə vəzi bəhanələr ilə məndən qacəv gedirlər, məsələn: fala vaxdərmaqə, il vəqəçdurmaqə, dərviş nəqəbina qulaç asmaqa, hamamda jatmaqə və qeçri bu növ vəçib əməllərə

Çynki hykamalar bujuruular: sozym o kəslərə də ki, sənə qulaç vermirlər.

Ej mənim mysəlman qardaşlarım! Zamani ki, məndən bir çylməli soç esidib aqçyñyçə çəje acəv və gözlərinizi jummə o qədar xa-xa edib çyldyuyuz ki, az qaldı vəqəçsaqlarımız jərtəlsən və dəstmal əvəzinə ətkəkləriniz ilə yz-gəzyñyçy silib elə'not şəjtana» de.

Amma birçə seji məni açiz eləjir: mən bilmərəm mərlumun adyñy nəçə jazyçm ki, siz oxuja biləsınız?

Mən jazyçram «Qoçol» vəlkə allah rast sala, bir adam bu sozy elə oxuja nəçə ki, səirin adıdır, amma bilərəm ki, biriniz bür çyr oxujaçaqsyñyç, biriniz özçə sajaç oxujaçaqsyñyç, biriniz bir nəsqə tovr oxujaçaqsyñyç və axyrdə belə mə'lum olaçaç ki, bicarə jazyçymın adyñy siz mysəlman qardaşlar jyz çərx dərd çyr oxujusunuz.

Elə birçə bunu demək istəjirdim, demək istəjirdim ki, qələm sahiblərimiz hər nə jazyçlar jazyçylar—cox saç olsunlar. Amma bunu gərəç jaddan çyxartmasyñylar ki, hələ indi mysəlmanlar jənə «Qoçolun» adyñy bilmirlər.

Bunu heç kəs gərəç jədyndan çyxartmasyñy.

5 aprel—1909 il

«Molla Nəsrəddin» zurnalb № 14

zəndər: salıñyç jədyñyçə o gynləri ki, anayç sizi bəsikdə jərgəlaja-jərgəlaja sizə tyrk dilində laj-laj dejidri və siz qulaç aqçyñyç səhəətinə sakit olmurduñyç. Axçyñyç bicarə anayç sizə dejidri: «nala aqlama xərdən gələr səni aparar» və siz dəxi çənyñyç.

zən qorxusundan səsinizi kəsin aqlamaqdan sakit olurduñyç.

Hərdən bir ana dilini danışmaq ilə kecmisədə gəzəl gynləri jəd etməjən bə ejuj var?

1906 il—7 aprəl

«Molla Nəsrəddin» zurnalb № 1

diniz, o vaqt elə çyman etməjən ki, Molla Nəsrəddinə çylırsyñyç.

Ej mənim mysəlman qardaşlarım! Əjər bilmək istəsəniz ki, kimin ystyne çylırsyñyç, o vaqt qojunuz qabaçyñyçə aynayç və diqqət ilə vaxçyñyç çəməlyñyçə.

Sozymy tamam etdim, ançaç birçə yzrym var: məni gərəç vəqəçslyçyñyç, ej mənim tyrk *) qardaşlarım ki, mən siz ilə tyrkyn acəv ana dilində danışyram. Mən onu bilmərəm ki, tyrk dili?) danışmaq çidird və səxsin elminin azlyçyñyçə dələlət edir, amma hərdən bir kecmis gynləri jəd etmək la-

*) Azərbajçəly.

?) Azərbajçən dili (Red.)